

ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ СТІЙКОСТІ

(Гандзюра В. П., доктор біол. наук, професор; Фісунова Н. М., студентка 2 курсу ННЦ "Інститут біології та медицини")
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Курс на повноправне членство в ЄС і НАТО офіційно закріплений у Конституції України. На Варшавському саміті 2016 року країни НАТО визначили посилення стійкості одним із пріоритетів діяльності Альянсу, встановивши перелік з семи базових критеріїв НАТО для оцінки цивільної готовності суспільства: гарантована дієвість уряду і критично важливих урядових послуг; стійке постачання енергії; здатність ефективно діяти у разі неконтрольованого переміщення людей; стійкі джерела води і продуктів харчування; здатність реагувати на ситуації з масовими втратами; стійкі системи зв'язку; стійкі транспортні системи. Національна система стійкості передбачає формування комплексного механізму, який включатиме в себе етапи оцінки ризиків, планування та навчання, узгоджені протоколи реагування на кризову ситуацію та відновлення до початкового стану.

Проте, на нашу думку, в концепції «Національної стійкості» екологічній складовій не відведено належного вагомості проблем довкілля для національної безпеки місця. І події останніх місяців в Україні – красномовне тому свідчення. Масові пожежі, проблеми з водними ресурсами, катастрофічне забруднення повітря, пандемія.

Екологічна безпека є невід'ємною складовою національної безпеки держави, яка повинна її гарантувати поряд із військовою, економічною та особистою безпекою. Загрози національної стійкості через навколишнє середовище варті першочергової уваги. Насамперед, екологічну складову слід розглядати як одну з ланок комплексної безпеки певного регіону. На наш погляд, під екологічною безпекою слід розуміти стан захищеності природних об'єктів, життя і здоров'я людини, її майна та господарської діяльності від екологічних загроз. Всі складові природного оточення мають бути оптимальними для нормального функціонування і розвитку людської цивілізації, що можливо лише за якісного стану довкілля.

Якщо розглядати це крізь призму ситуації в Україні, то перше, на що варто звернути увагу – це значне забруднення повітря, яке безпосередньо впливає на людину (високий рівень онкологічних, алергічних та інших захворювань) та низьку тривалість її життя. Вагомий внесок у погіршення стану атмосфери роблять, зокрема, автівки, кількість яких щороку зростає, підприємства чорної металургії, вугільної, хімічної та нафтохімічної промисловості. Вирішення цієї проблеми полягає у вжитті жорстких заходів покарання (значних штрафів тощо) до порушників, розробці плану дії для запобігання забрудненню, переобладнанні на сучасний лад застарілих систем очищення викидів та поступового переходу в містах на електротранспорт. Також не можна не сказати про стан природної води, якість якої дуже погана. Без чистої води належної якості не може йтися про гідні умови життя не лише людей, а й усього живого. Щоб подолати цю проблему, або хоч би "крокувати" до її вирішення, потрібно на державному рівні забезпечувати

розвиток екологічних систем моніторингу (у першу чергу – повітря, води), прогнозувати та розробляти системи запобіжних заходів, аби протидіяти шкідливому впливу на довкілля та життя людей. Необхідно, щоб концепція стійкості посіла чільне місце у новій Стратегії національної безпеки України навіть попри те, що значення цього слова для багатьох в Україні все ще залишається розпливчастим. При цьому варто відзначити, що занадто широке трактування терміну *національна стійкість* так само небезпечне, як і відсутність його визначення. Це може породжувати правові колізії та певні спекуляції, зокрема, щодо розподілу повноважень державних органів у визначеній сфері. І лише коли проблеми екобезпеки посядуть належне місце в системі Національної безпеки і в Національній системі стійкості, можна розраховувати на поліпшення стану екосистем, якості середовища, здоров'я людини та мінімізацію шкоди навіть за умов потужних збурюючих чинників.